WAHL
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2014. május 8.[1]

C-359/11. és C-400/11. sz. egyesített ügyek

Alexandra Schulz
kontra
Technische Werke Schussental GmbH und Co.KG (C-359/11)
Josef Egbringhoff
kontra
Stadtwerke Ahaus GmbH (C-359/11)

(A Bundesgerichtshof [Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmek)

„2003/54/EK irányelv — A villamos energia belső piaca — 2003/55/EK irányelv — A földgáz belső piaca — A szolgáltatók és a fogyasztók között a nemzeti jog alapján létrejött szerződések — Egyetemes szolgáltatási kötelezettség — Általános feltételek — A szolgáltatás árának szolgáltató általi egyoldalú megváltoztatása — A fogyasztóvédelem megfelelő szintje — Végső fogyasztók — A szerződési feltételekre vonatkozó átláthatósági követelmény — A 93/13/EGK irányelvvel való kapcsolat — A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek — Az ítélet időbeli hatályának korlátozása”

1. Több közszolgáltatási ágazat[2], amely egykor monopólium volt, jelentős változáson ment keresztül a piaci liberalizáció eredményeként. Ez a helyzet az energiapiaccal is. Ezen a területen a villamosenergia- és a földgázirányelvek[3] (vagy együtt az energia-irányelvek) határozták meg az Európai Unió energiapiaca fokozatos liberalizációjának szabályait.[4] Míg főként az energiaágazat versenyre való megnyitásával foglalkoztak, a hivatkozott irányelvek tartalmaznak olyan rendelkezéseket is, amelyek célja a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosítása, különös tekintettel a végső fogyasztókra vonatkozó szerződési feltételek átláthatóságára. E rendelkezések – amelyek célja az egyetemes szolgáltatás biztosítása[5] – előírják a tagállamoknak, hogy megfelelő intézkedéseket hozzanak a fogyasztók és különösen a védelemre szoruló fogyasztók ellátásból való kizárással szembeni védelmére, az ennek megvalósítására szolgáló egyik eszköz pedig a végső menedékes szolgáltató kijelölése.

2. A német jog szerint a gáz- és villamosenergia-szolgáltató köteles szerződést kötni a háztartási fogyasztókkal, ha ESZK terheli működése során. E szerződésekben általános energiaszolgáltatási díjszabást alkalmaznak. Az alapeljárásban az a kérdés merült fel, hogy – e kötelezettség következményeként – a szolgáltatók rendelkeznek-e az árak egyoldalú megváltoztatására vonatkozó

1 — Eredeti nyelv: angol.

2 — Ezek az ágazatok magukban foglalják a távközlést, a postaszolgáltatásokat, a villamos energiát és a földgázt, valamint a vasúti szolgáltatásokat.

3 — A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 176., 37. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 211. o.) és a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 98/30/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/55/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 176., 57. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 230. o.).

4 — Az energia belső piacának megvalósítása, COM(2001) 125 végleges, 2. o. (a továbbiakban: 2001. évi bizottsági közlemény).

5 — Amikor e rendelkezések (nevezetesen a lenti 6., illetve 10. pontban idézett villamosenergia-irányelv 3. cikke és a földgázirányelv 3. cikke) közszolgálati kötelezettség keretében szerepelnek, akkor a továbbiakban egyetemes szolgáltatási kötelezettségként (a továbbiakban: ESZK) hivatkozom az e rendelkezésekkel megállapított kötelezettségekre.

jogosultsággal. E kérdés megoldásához a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) most abban a tekintetben vár iránymutatást e Bíróságtól, hogy ezen ellátási szerződések tekintetében az uniós jog értelmében mi a végső fogyasztóknak nyújtandó védelem megfelelő szintje. A kérdés megkérdőjelezhetetlenül rendkívüli jelentőségű. Ez azért van így, mert az árváltoztatások jogszerűsége a villamosenergia-irányelv 3. cikkének (5) bekezdésében és a földgázirányelv 3. cikkének (3) bekezdésében szereplő azon kötelezettség értelmezésétől függ, hogy a szerződési feltételeknek átláthatóknak kell lenniük.

3. Ezzel összefüggésben a Bíróságnak állást kell foglalnia az ezen átláthatósági követelmény és a 93/13 irányelv[6] 3. és 5. cikke szerinti kötelezettségek közötti esetleges kapcsolat tekintetében is. Ez az igény azért merült fel, mert a Bíróság nemrég iránymutatást nyújtott ez utóbbi kötelezettségek tekintetében az RWE Vertrieb ügyben hozott ítéletében,[7] ugyancsak energiaszolgáltatási szerződések vonatkozásában. A jelen ügyekben a kulcsfontosságú kihívás ezért annak megállapítása, hogy egységesen kell-e értelmezni e különböző követelmények összességét azon tény ellenére, hogy az azokat keletkeztető jogforrások különböző célkitűzéseket követnek. Ahogyan az alábbiakban vázolni szándékozom, úgy hiszem, hogy nemleges választ kell adni erre a kérdésre.

I – **Jogi keret**

A – *Az uniós jog*

1. A villamosenergia-irányelv

4. A villamosenergia-irányelv (24) preambulumbekezdése értelmében a háztartási fogyasztóknak – és ahol a tagállamok szükségesnek tartják, a kisvállalkozásoknak is – biztosítani kell a jogot a meghatározott minőségű villamos energiával való ellátásra könnyen összehasonlítható, átlátható és méltányos árakon. Ezzel összefüggésben a tagállamok megteszik a megfelelő intézkedéseket a védelemre szoruló fogyasztók védelmére.

5. A (26) preambulumbekezdés értelmében a közszolgáltatási kötelezettségek teljesítése a villamosenergia-irányelv egyik alapvető követelménye. Ennek érdekében az irányelv megállapítja azokat a közös minimális normákat, amelyek tekintetbe veszik az egyetemes védelemre irányuló célokat és az ellátás biztonságát.

6. A villamosenergia-irányelv közszolgáltatási kötelezettségekre és fogyasztóvédelemre vonatkozó szabályokat megállapító 3. cikke értelmében:

„(3) A tagállamok gondoskodnak arról, hogy minden háztartási fogyasztó, és ahol a tagállamok szükségesnek tartják, a kisvállalkozások is […] egyetemes szolgáltatásban részesüljenek, azaz a tagállam területén belül joguk legyen a meghatározott minőségű villamos energiával való ellátásra, méltányos, könnyen és tisztán összehasonlítható, átlátható árakon. Az egyetemes szolgáltatás biztosítása érdekében a tagállamok a fogyasztók ellátására kijelölhetnek egy végső menedékes szolgáltatót. […]

[…]

6 — A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i irányelv (HL L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.).

7 — A C-92/11. sz. RWE Vertrieb ügyben 2013. március 21-én hozott ítélet.

(5) A tagállamok megfelelő intézkedéseket hoznak a végső fogyasztók védelmére, és különösen megfelelő biztosítékokat nyújtanak a védelemre szoruló fogyasztók védelmére, többek között megfelelő intézkedésekkel előzik meg, hogy az ilyen fogyasztókat kizárják az ellátásból. Ebben a vonatkozásban a tagállamok intézkedéseket tehetnek a távoli területek végső fogyasztóinak védelme érdekében. Magas szintű fogyasztóvédelmet biztosítanak, különös tekintettel a szerződési feltételek átláthatóságára, az általános információkra és a vitarendezési eljárásokra. A tagállamok biztosítják, hogy a feljogosított fogyasztók ténylegesen válthassanak szolgáltatót. Az említett intézkedések – legalább a háztartási fogyasztók esetében – magukban foglalják az A. mellékletben megállapított intézkedéseket."

7. A villamosenergia-irányelv A. melléklete meghatározza a tagállamok által a fogyasztók védelme érdekében meghozandó intézkedéseket. Ennek értelmében:

„A fogyasztóvédelemre vonatkozó [uniós] jogszabályok, különösen a 97/7/EK […] irányelv[8], valamint a [93/13 irányelv] sérelme nélkül a 3. cikkben említett intézkedéseknek biztosítaniuk kell, hogy a fogyasztóknak:

a) jogukban áll olyan szerződést kötni a villamosenergia-szolgáltatójukkal, amely tartalmazza a következőket:

   – […]

   – azok az eszközök és módok, amelyek segítségével az érvényes tarifákra és karbantartási díjakra vonatkozó, aktuális információkhoz hozzá lehet jutni;

   – a szerződés időtartama, a meghosszabbítás feltételei, illetve a szolgáltatások és a szerződés megszüntetésének feltételei, és bármely, a felmondásra vonatkozó jog;

   – kártérítési vagy visszatérítési előírások, a szerződésben vállalt ellátás minőségi színvonalának be nem tartása esetén; […]

   – […]

A feltételeknek tisztességesnek kell lenniük, és előzetesen ismertetni kell azokat. Ezeket az információkat minden esetben a szerződés megkötése vagy visszaigazolása előtt kell megadni. […]

b) megfelelő időben tudomásukra hozzák, ha a szerződési feltételekben módosítás várható, és az értesítéssel együtt felhívják a figyelmüket az elállás jogára. Az ellátást nyújtók a fogyasztókat megfelelő időben közvetlenül tájékoztatják minden díjemelésről, minden esetben azonban a díjemelést követő szokásos számlázási időszak lejártát megelőzően. A tagállamok biztosítják, hogy a fogyasztók felmondhassák a szerződésüket, ha a villamosenergia-szolgáltató által ajánlott új feltételeket nem fogadják el;

c) átlátható információt kapjanak az érvényes árakról és tarifákról, valamint a villamosenergia-ellátáshoz való hozzáférés és használat általános szerződési feltételeiről;

d) többféle fizetési mód közül ajánljanak fel választást. A szerződési feltételekben mutatkozó eltérések a szolgáltatónak a különféle fizetési rendszerekből származó költségeit tükrözik. Az általános szerződési feltételeknek tisztességeseknek és áttekinthetőknek kell lenniük. Világosan és érthetően kell megfogalmazni azokat. […]"

8 — A távollevők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló, 1997. május 20-i európai parlamenti és tanácsi irányelv – A Tanács és a Parlament 6. cikk (1) bekezdéséhez fűzött állásfoglalása – A Bizottság 3. cikk (1) bekezdésének első francia bekezdéséhez fűzött állásfoglalása (HL L 144., 19. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 3. kötet, 319. o.).

2. A földgáziránelv

8. A földgáziránelv (26) preambulumbekezdése értelmében a tagállamok biztosítják, hogy a fogyasztók a gázhálózathoz való csatlakozáskor tájékoztatást kapjanak azon jogukról, hogy meghatározott minőségű földgázhoz méltányos áron juthatnak hozzá. E tekintetben a tagállamok által a végső fogyasztó védelmében hozott intézkedések különbözhetnek egyrészt a háztartási fogyasztók, másrészt a kis- és középvállalkozások esetében.

9. A (27) preambulumbekezdés tovább pontosítja, hogy a közszolgáltatási kötelezettségek teljesítése a földgáziránelv egyik alapvető követelménye. Ennek érdekében az irányelv megállapítja a – többek között a fogyasztóvédelmi célokat és az ellátás biztonságát figyelembe vevő – közös minimális normákat.

10. A villamosenergia-irányelv 3. cikkéhez hasonlóan a földgáziránelv 3. cikke meghatározza a földgázellátó vállalkozásokat terhelő közszolgáltatási kötelezettségek kereteit, valamint a fogyasztók védelmét. A következőket írja elő:

„(3) A tagállamok megfelelő intézkedéseket hoznak a végső fogyasztók védelmére és a magas szintű fogyasztóvédelem érdekében, és különösen megfelelő biztosítékokat nyújtanak a védelemre szoruló fogyasztók védelmére, többek között megfelelő intézkedésekkel előzik meg, hogy az ilyen fogyasztókat kizárják az ellátásból. Ebben a vonatkozásban a tagállamok megtehetik a szükséges intézkedéseket a távoli területeken található, a gázhálózathoz csatlakozó fogyasztók védelmére. A tagállamok kijelölhetnek a gázhálózathoz csatlakozó fogyasztók ellátására egy végső menedékes szolgáltatót. Magas szintű fogyasztóvédelmet biztosítanak, különös tekintettel az általános szerződési feltételek átláthatóságára, az általános információkra és a vitarendezési eljárásokra. A tagállamok biztosítják, hogy a feljogosított fogyasztók ténylegesen szolgáltatót válthassanak. Az említett intézkedések – legalább a háztartási fogyasztók esetében – magukban foglalják az A. mellékletben megállapított intézkedéseket.”

11. A villamosenergia-irányelvhez hasonlóan az A. melléklet tartalmazza azon intézkedések felsorolását, amelyeket a tagállamok meghoznak a fogyasztók védelme érdekében. Ennek értelmében:

„A fogyasztóvédelemre vonatkozó [uniós] jogszabályok, különösen a [97/7 irányelv], valamint a [93/13 irányelv] sérelme nélkül a 3. cikkben említett intézkedéseknek biztosítaniuk kell, hogy a fogyasztóknak:

a) jogukban álljon olyan szerződést kötni a gázszolgáltatójukkal, amely tartalmazza a következőket:

– […]

– azok az eszközök és módok, amelyek segítségével az érvényes tarifákra és karbantartási díjakra vonatkozó, aktuális információkhoz hozzá lehet jutni,

– a szerződés időtartama, a meghosszabbítás feltételei, illetve a szolgáltatások és a szerződés megszüntetésének feltételei, és bármely, a felmondásra vonatkozó jog,

– […]

A feltételeknek tisztességesnek kell lenniük, és előzetesen ismertetni kell azokat. Ezeket az információkat minden esetben a szerződés megkötése vagy visszaigazolása előtt kell megadni. Ha a szerződést közvetítőkön keresztül kötik, a fenti információkat akkor is még a szerződés megkötése előtt kell megadni;

b) megfelelő időben tudomásukra hozzák, ha a szerződési feltételekben módosítás várható, és az értesítéssel együtt felhívják a figyelmüket az elállás jogára. Az ellátást nyújtók a fogyasztókat megfelelő időben közvetlenül tájékoztatják mindenféle díjemelésről, minden esetben azonban a díjemelést követő szokásos számlázási időszak lejártát megelőzően. A tagállamok biztosítják, hogy a fogyasztók felmondhassák a szerződésüket, ha a gázszolgáltató által ajánlott új feltételeket nem fogadják el;

c) átlátható információt kapjanak az érvényes árakról és tarifákról, valamint a gázellátáshoz való hozzáférés és használat általános szerződési feltételeiről;

d) többféle fizetési mód közül ajánljanak fel választást. A szerződési feltételekben mutatkozó eltérések a szolgáltatónak a különféle fizetési rendszerekből származó költségeit tükrözik. Az általános szerződési feltételeknek tisztességeseknek és áttekinthetőknek kell lenniük. Világosan és érthetően kell megfogalmazni azokat. […]

[…]

g) amennyiben a gázhálózatra vannak kapcsolva, a vonatkozó nemzeti jogszabályok alapján tájékoztatják őket arról, hogy joguk van a meghatározott minőségű, méltányos árú földgázzal történő ellátásra.”

B – *A német jog*

12. A releváns időszakban azokat az általános feltételeket, amelyek mellett a villamosenergia-szolgáltatóknak mindenkit az ellátó hálózatukhoz kellett kapcsolniuk és az általános tarifális árakon el kellett látniuk (tarifális fogyasztók), a Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Elektrizitätsversorgung von Tarifkunden (a továbbiakban: AVBEltV) [9] rendelkezései, később pedig a Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Grundversorgung von Haushaltskunden und die Ersatzversorgung mit Elektrizität aus dem Niederspannungsnetz (a továbbiakban: StromGVV) [10] rendelkezései szabályozták. E rendelkezések egyúttal a tarifális fogyasztókkal kötött ellátási szerződések részét is képezték.

13. Az AVBEltV 4. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) A villamosenergia-szolgáltató az általános tarifák és feltételek mellett [villamos energiát] bocsát rendelkezésre.

(2) Az általános tarifák és feltételek megváltoztatása csak a nyilvános közzétételt követően lép hatályba.”

14. A felmondási jogot az AVBEltV 32. §-a tartalmazza, amelynek értelmében:

„(1) A szerződéses jogviszony megszakítás nélkül egészen addig fennáll, amíg azt a felek valamelyike egy hónapi felmondással a naptári hónap végére meg nem szünteti […]

(2) Az általános tarifák változása vagy az általános feltételeknek a villamosenergia-szolgáltató általi, e rendelet keretében történő megváltoztatása esetén a fogyasztó a szerződéses jogviszonyt kétheti felmondással a nyilvános közzétételt követő naptári hónap végére megszüntetheti.”

9 — A tarifális fogyasztók villamosenergia-ellátására vonatkozó általános feltételekről szóló, 1979. június 21-i rendelet (BGBl I, 684. o.).

10 — A háztartási fogyasztók alapellátásának és a kisfeszültségű hálózatból történő kiegészítő villamosenergia-ellátásnak az általános feltételeiről szóló, 2006. október 26-i rendelet (BGBl I, 2391. o.).

15. A StromGVV 5. §-ának (2) bekezdése értelmében:

„Az általános árak és a további feltételek változása a releváns hónap elején lép hatályba, de csak annak közzétételét követően, amelyre legalább a tervezett változtatást hat héttel megelőzően sor kerül. A közzététellel egyidejűleg az alapszolgáltató írásban értesíti a fogyasztót a tervezett változtatásokról, és honlapján közzéteszi a változtatásokat. Az általános tarifák és feltételek megváltoztatása csak a nyilvános közzétételt követően lép hatályba."

16. A StromGVV 20. §-a értelmében az alapellátásról szóló szerződés felmondása a releváns hónap végével megszünteti azt.

17. A releváns időszakban azokat az általános feltételeket, amelyek mellett a gázszolgáltatóknak mindenkit az ellátó hálózatukhoz kellett kapcsolniuk és az általános tarifális árakon el kellett látniuk (tarifális fogyasztók), a Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Gasversorgung von Tarifkunden (a továbbiakban: ABVGasV)[11] rendelkezései szabályozták. E rendelkezések egyúttal a tarifális fogyasztókkal kötött ellátási szerződések részét is képezték.

18. Az AVBGasV 4. §-a kimondja:

„(1) A gázszolgáltató az általános tarifák és feltételek mellett gázt bocsát rendelkezésre […]

(2) Az általános tarifák és feltételek megváltoztatása csak a nyilvános közzétételt követően lép hatályba."

19. A felmondási jogot az AVBGasV 32. §-a a következő módon tartalmazza:

„(1) A szerződéses jogviszony megszakítás nélkül egészen addig fennáll, amíg azt a felek valamelyike egy hónapi felmondással a naptári hónap végére meg nem szünteti […]

(2) Az általános tarifák változása vagy az általános feltételeknek a gázellátó vállalkozás általi, e rendelet keretében történő megváltoztatása esetén a fogyasztó a szerződéses jogviszonyt kétheti felmondással a nyilvános közzétételt követő naptári hónap végére megszüntetheti."

20. Ezen túlmenően a villamosenergia- és földgázszolgáltatók egyoldalú árváltoztatáshoz való jogát korlátozza a kérdést előterjesztő bíróság ítélkezési gyakorlata, amely csak olyan mértékben biztosítja a szolgáltatóknak az árváltoztatás jogát, amennyiben e változtatások méltányosak maradnak. Az árakat meg lehet továbbá változtatni a méltányosan gyakorolt mérlegelési jogkör keretében is, és bármilyen változtatás csak akkor kötelező a másik félre nézve, ha méltányos. E szempontból a bíróság felülvizsgálhatja az árváltoztatást. A méltányosság követelménye azt is magában foglalja, hogy a szolgáltatóknak figyelembe kell venniük a költségek esetleges csökkentését is.

II – **A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések**

21. A C-359/11. sz. ügyben A. Schulz a háztartási tarifa szerinti fogyasztóként baienfurti ingatlanához vezetékes földgázt vételez a Technische Werke Schussental GmbH und Co.KG (a továbbiakban: TWS) földgázellátó vállalkozástól. A 2005. január 1-je és 2007. január 1-je közötti időszakban a TWS négy alkalommal emelte az általa szállított gáz árát; 2007. április 1-jén árcsökkentésre került sor. A. Schulz kifogásolta a 2005., 2006. és 2007. évi elszámolásokban szereplő árváltoztatásokat azért, mert méltánytalannak tartotta az áremeléseket.

11 — A tarifális fogyasztók gázellátására vonatkozó általános feltételekről szóló, 1979. június 21-i rendelet (BGBl. I, 676. o.).

22. A kérdést előterjesztő bíróság előtti eljárásban a TWS a 2005–2007. évi elszámolások alapján még megfizetetlen összegek megfizetését követeli. Az Amtsgericht (helyi bíróság) helyt adott a TWS 2 733,12 euró és késedelmi kamatai, valamint az ügyvédi költségek megfizetése iránti keresetének. A fellebbviteli bíróság elutasította A. Schulz fellebbezését, de biztosította számára a felülvizsgálati kérelem kérdést előterjesztő bíróság előtti előterjesztésének jogát.

23. Ezzel összefüggésben, a szóban forgó jog uniós joggal való összeegyeztethetőségében való kételkedés miatt a Bundesgerichtshof az eljárás felfüggesztéséről határozott, és a következő kérdést terjesztette előzetes döntéshozatalra:

„Úgy kell-e értelmezni a [2003/55 irányelv] A. mellékletének b) és/vagy c) pontjával összefüggésben értelmezett 3. cikkének (3) bekezdését, hogy az általános ellátási kötelezettség keretében ellátott háztartási fogyasztókkal (tarifális fogyasztók) kötött földgázszállítási szerződésekben rögzített árak megváltoztatásra vonatkozó nemzeti jogszabály megfelel a szükséges mértékű átláthatósággal szemben támasztott követelményeknek, ha az nem rögzíti ugyan az árváltoztatás indokát, feltételeit és mértékét, biztosított azonban, hogy a gázellátó vállalkozás a fogyasztóit mindenféle áremelésről megfelelő időben előre tájékoztatja, és a fogyasztók felmondhatják a szerződést, ha a velük közölt megváltozott feltételeket nem kívánják elfogadni?”

24. A C-400/11. sz. ügyben J. Egbringhoff földgázt és villamos energiát vételez a Stadtwerke Ahaus GmbH (a továbbiakban: SWA) önkormányzati elosztótól. Az SWA 2004. évi elszámolásában a SWA a gázszolgáltatás árát 3,521 eurócent/kWh-ban, a villamosenergia-szolgáltatás árát 9,758 eurócent/kWh-ban határozta meg.

25. 2005 és 2008 között az SWA néhány alkalommal emelte a szolgáltatott villamos energia és gáz árát. Ezen áremelések mindegyikét közzétették. J. Egbringhoff 2008. január 18-án azzal az indokolással kifogásolta az SWA 2005. évi gáz- és villamosenergia-szolgáltatásra vonatkozó, 2006. január 6-i elszámolását, hogy az méltánytalan. Mindazonáltal feltételesen kifizette a 2005., 2006. és 2007. elszámolási évek számláin feltüntetett külön díjakat. Az SWA figyelmen kívül hagyta J. Egbringhoff arra irányuló ismételt kéréseit, hogy mutassák be, hogy méltányosak voltak a felszámított árak, és hogy fizessék vissza a villamosenergia- és a gázszolgáltatás tekintetében kirótt, J. Egbringhoff szerint nem esedékes, összesen 746,54 euró díjat.

26. 2008. december 30-i keresetében J. Egbringhoff azt kéri, hogy az SWA fizessen vissza neki 746,54 eurót, valamint annak kamatait. Kéri továbbá annak megállapítását, hogy a 2008-as elszámolási évre vonatkozó gáz- és villamosenergia-árak kiszámítása során az SWA a 2004-ben érvényes díjakat köteles alapul venni. Míg e keresete eredménytelen volt az alsóbb fokon eljáró bíróságok előtt, biztosították számára a felülvizsgálati kérelem kérdést előterjesztő bíróság előtti előterjesztésének jogát.

27. A Bundesgerichtshof J. Egbringhoff ügyében az A. Schulz által előterjesztett jogorvoslati kérelem esetéhez hasonlóan kételkedik a szóban forgó német jog uniós joggal való összeegyeztethetőségében. Következésképpen az eljárás felfüggesztéséről határozott, és a következő kérdést terjesztette előzetes döntéshozatalra:

„Úgy kell-e értelmezni a [2003/54 irányelv] A. mellékletének b) és/vagy c) pontjával összefüggésben értelmezett 3. cikkének (3) bekezdését, hogy az általános ellátási kötelezettség keretében ellátott háztartási fogyasztókkal (tarifális fogyasztók) kötött villamosenergia-szállítási szerződésekben rögzített árak megváltoztatásra vonatkozó nemzeti jogszabály megfelel a szükséges mértékű átláthatósággal szemben támasztott követelményeknek, ha az nem rögzíti ugyan az árváltoztatás indokát, feltételeit és mértékét, biztosított azonban, hogy a gázellátó vállalkozás a fogyasztóit mindenféle áremelésről megfelelő időben előre tájékoztatja, és a fogyasztók felmondhatják a szerződést, ha a velük közölt megváltozott feltételeket nem kívánják elfogadni?”

28. A C-359/11. sz. ügyben írásbeli észrevételeket terjesztett elő a TWS, a német kormány és a Bizottság. A C-400/11. sz. ügyben írásbeli észrevételt terjesztett elő J. Egbringhoff, az SWA, a német kormány és a Bizottság.

29. A Bíróság elnöke 2014. január 7-i végzésében a szóbeli szakasz lefolytatása, valamint az ítélethozatal céljából egyesítette az ügyeket. A. Schulz, a TWS, J. Egbringhoff és az SWA szóbeli észrevételeket terjesztett elő a 2014. február 27-i tárgyaláson, ahogyan a német kormány és a Bizottság is.

III – **Értékelés**

A – *Az összefüggés*

30. A kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy milyen mértékben teljesül a villamosenergia-irányelv 3. cikkének (5) bekezdésében és a földgázirányelv 3. cikkének (3) bekezdésében szereplő átláthatósági követelmény akkor, ha az ESZK alapján biztosított villamosenergia- és földgázszolgáltatást szabályozó nemzeti jogszabályi rendelkezések a szerződés felmondása jogának biztosításán kívül nem tartalmaznak más rendelkezést azon helyzetre, amikor a szolgáltató megfelelő előzetes értesítést követően elhatározza az árak egyoldalú megváltoztatását.[12] E kérdés megvizsgálásakor tekintettel kell lenni arra a tényre, hogy e rendelkezések nem írják elő az ESZK alapján működő szolgáltatónak azt, hogy a fogyasztóval közölje az árváltoztatás indokára, feltételeire és mértékére vonatkozó információkat.

31. Az energia-irányelvekben szereplő átláthatósági követelménnyel kapcsolatos iránymutatás szükségessége az európai energiapiac megnyitására és liberalizációjára vonatkozó uniós szintű törekvésekkel összefüggésben merül fel. E liberalizációs eljárás a villamos energia és a földgáz esetében is ugyanazon elvek alapján ment végbe, következésképpen még akkor is megfelelőnek tűnik egyetlen választ adni az előterjesztett kérdésekre, ha a két jogforrás között felfedezhetők bizonyos érdemi eltérések.[13]

32. Mivel az energiairányelvek alapját képező célok azonosak, mindkét jogforrás esetében azonosan kell értelmezni az átláthatósági követelményt. A célkitűzések kettősek. Egyrészt, ahogyan fent már utaltam rá, az energiairányelvek célja mindenekelőtt az, hogy a verseny fokozatos bevezetésével biztosítsák az energiapiac liberalizációját a hagyományosan monopóliumokkal jellemzett ágazatban. Más szóval az energia belső piaca megvalósításának biztosítására alakították ki ezeket az irányelveket.[14] Másrészt különös hangsúlyt fektetnek az ellátás biztonsága fenntartásának szükségességére is.[15]

33. Ez utóbbi célkitűzés szorosan kapcsolódik az energiairányelvek 3. cikkében rögzített ESZK-hoz. Az ESZK – ahogyan az energiairányelvek releváns rendelkezéseiben szerepel – annak biztosítására jött létre, hogy a szolgáltatást (a jelen esetben az energiaellátást) méltányos áron és méltányos feltételek mellett nyújtsák a fogyasztóknak, tekintet nélkül a fogyasztó gazdasági, társadalmi vagy földrajzi

12 — Ahogyan azt a tárgyalás tisztázta, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések a nemzeti jog uniós joggal való összeegyeztethetőségére vonatkoznak, nem pedig a kérdéses rendelkezések nemzeti eljárással összefüggő esetleges közvetlen hatására. Ebben az értelemben itt nincs jelentősége annak a kérdésnek, hogy e nemzeti rendelkezéseket lehet-e az uniós joggal összhangban értelmezni, és ha igen, milyen mértékben.

13 — Még az energia-irányelvek 3. cikkének gyors áttekintése is megerősíti ezt. Valójában az egyik kommentátor úgy jellemezte a földgázirányelvet, hogy az az ESZK és a méltányos árak biztosításának szükségessége tekintetében „kevésbé messzemutató”, mint a villamosenergia-irányelv. Lásd e tekintetben Pront-van Brommel, S., „The Development of the European Electricity Market in a Juridical No Man’s Land”, in Dorsman, A., et al. (szerkesztők), *Financial Aspects in Energy*, Springer-Verlag, Berlin: 2011., 167–193. o., 187. o.

14 — Lásd a fenti 4. lábjegyzetben hivatkozott 2001. évi bizottsági közleményt.

15 — Uo. (41. o.)

helyzetére.[16] Más szóval, ez a szabályozás kiegészíti a versenyző piacon kínált szolgáltatásokat, és így „biztonsági hálóként" működik a leginkább védelemre szoruló fogyasztók számára.[17] Az energiaszolgáltatók szempontjából nézve azonban az ESZK lényegesen beavatkozik üzletkötési szabadságukba, különösen azért, mert az ESZK alapján kínált áraknak méltányosnak kell lenniük.[18]

34. A kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő ügyek világosan tükrözik az ESZK alapján energiával ellátott végső fogyasztók érdekeinek és az az alapján működő szolgáltatók érdekeinek kibékítésében rejlő nehézségeket. Az ügyek a villamos energia és/vagy a földgáz egyetemes szolgáltatására irányuló szerződéseket[19] érintenek. Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből kiderül, hogy ezen ellátási rendszer keretében Németországban az energiaszolgáltatókat törvény kötelezi arra, hogy mindenkit ellátó hálózatukhoz kapcsoljanak, és hogy általános tarifális árakon szolgáltassanak villamos energiát és földgázt. Más szóval e nemzeti jog által szabályozott szerződések nem tartoznak a szerződési szabadság körébe. Ezt különösen világosan láthatjuk abból a tényből, hogy a releváns nemzeti rendelkezések még a nem kívánt ügyfelekkel is szerződéskötésre kötelezik a szolgáltatókat. E szabályok lényegesen szűkítik is a szolgáltatók ilyen fogyasztókkal kötött szerződések felmondására irányuló lehetőségét (a beavatkozás e formája világosan szerepel az energia-irányelvek 3. cikkében, amelyek előírják a tagállamoknak az ellátásból való kizárás megelőzésére irányuló intézkedések megtételét).

35. Ahogyan fent röviden említettem, a Bíróság RWE Vertrieb ügyben nemrég hozott ítélete kifejezetten iránymutatást nyújt a 93/13 irányelv szerinti átláthatósági követelmény tekintetében alkalmazandó megfelelő mértékről. Bár az említett ügy főleg a 93/13 irányelv értelmezésével foglalkozik, érinti a földgázirányelvet is, mivel a kérdéses szerződések tárgya a szerződési szabadság keretében kötött, földgázellátásra vonatkozó „különleges szerződés" volt.[20]

36. Fontos mindazonáltal megjegyezni, hogy a 93/13 irányelv – 1. cikkének (2) bekezdésével összhangban – kifejezetten kizárja a hatálya alól azokat a feltételeket, amelyek „kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket" tükröznek. Ezért nem lehet ezt az irányelvet alkalmazni a szóban forgó szerződésekre, és ezt valamennyi észrevételeket előterjesztő fél is elismeri.[21] Ez megmagyarázza azt is, hogy a kérdést előterjesztő bíróság miért az energia-irányelvekben, és nem a 93/13 irányelvben szereplő átláthatósági követelmény tekintetében vár iránymutatást.

37. Mivel azonban A. Schulz, J. Egbringhoff és a Bizottság is azzal érvel, hogy a Bíróság által az RWE Vertrieb ügyben hozott ítéletben a 93/13 irányelv átláthatósági követelménye tekintetében hozott döntés közvetlenül átültethető a jelen összefüggésre, annak magyarázatával kezdem, hogy ezt miért nem tartom helytállónak.

16 — Az egyetemes szolgáltatás fogalmáról általánosságban lásd Rott, P., „A New Social Contract Law for Public Services? – Consequences from Regulation of Services of General Economic Interest in the EC", *European Review of Contract Law* (1) 2000., 323–345. o., különösen a 330. és azt követő oldal. Lásd továbbá Nihoul, P., „The status of consumers in European liberalisation directives", *Yearbook of Consumer Law*, 2009., 67–106. o.

17 — Rott, i. m. 330. o.

18 — Míg a villamosenergia-irányelv 3. cikkének (5) bekezdése tartalmazza a méltányos árakra vonatkozó hivatkozást, addig a földgázirányelv 3. cikkének (3) bekezdése hallgat e kérdésről. Álláspontom szerint azonban ezt az eltérést nem értelmezhetjük úgy, hogy az azt jelenti, hogy az e rendelkezés értelmében az ESZK keretében nyújtott gázszolgáltatás tekintetében ne lenne követelmény a méltányos árak biztosítása. Ez azért van így, mert a méltányos árú földgázellátáshoz való jogot kifejezetten említi a földgázirányelv (26) preambulumbekezdése, valamint A. mellékletének g) pontja.

19 — A német jog értelmében az energiaszolgáltatók a szerződési szabadság keretében is szerződhetnek a fogyasztókkal a villamos energia vagy a földgáz szolgáltatása tekintetében. Történelmi okokból az ilyenfajta szerződésre „különleges szerződésként" hivatkoznak. Az ilyen szerződések megkötésére irányuló lehetőség mellett a szolgáltatók a nemzeti jog értelmében kötelesek olyan szerződést kötni a fogyasztókkal, amelyben tarifális árat alkalmaznak (az egyetemes szolgáltatási kötelezettség alá tartozó szerződések).

20 — Lásd a fenti 19. lábjegyzetet.

21 — Ezért nem foglalkozom azzal az általánosabb – és kétségtelenül vitatott – kérdéssel, hogy mi alkothat olyan feltételeket, amelyek „kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket" tükröznek.

B – *A Bíróság RWE Vertrieb ügyben hozott ítélete és annak jelen ügyekre vonatkoztatása*

38. Az RWE Vertrieb ügyben hozott ítéletében a Bíróság az olyan földgáz-szolgáltatási szerződésekre alkalmazandó feltételek tisztességességének (tisztességtelenségének) vizsgálata során alkalmazandó megfelelő mértékről nyújtott határozott iránymutatást, amelyeket – miközben kifejezetten hivatkozott a szóban forgó fajtájú nemzeti jogi rendelkezésekre, nevezetesen az ABVGasV 4. §-ára – szerződési szabadság keretében kötöttek. Az RWE Vertrieb ügyben szereplő szerződési szabványfeltétel, amellyel a kérdéses gázellátó fenntartotta magának az árváltoztatás jogát, csak egyszerű hivatkozás volt az ilyen rendelkezésekre. A jogi szabályozás pedig egyszerűen visszautalt az alkalmazandó szabványtarifákra és az általános szerződési feltételekre. A Bíróság a 93/13 irányelv szerinti átláthatósági követelmény jelentésének tisztázására irányuló kérdésre válaszul hangsúlyozta annak szükségességét, hogy a szerződés átlátható jelleggel tüntesse fel az alkalmazandó díjak *megváltoztatásának indokát és módját*. Ez lehetővé teszi a fogyasztó számára, hogy egyértelmű és érthetően megfogalmazott feltételek alapján előre láthassa az e díjak tekintetében esetlegesen felmerülő módosításokat. Emellett a szerződés felmondására való jogosultság különös hangsúlyt kapott az ilyen szerződési szabványfeltételek tisztességes voltának értékelése szempontjából.[22]

39. Míg a szerződési szabványfeltételek tisztességességének aktuális értékelését a kérdést előterjesztő bíróságra hagyta, a Bíróság világosan jelezte, hogy az ármódosítás indokának és módjának, illetve a szerződés felmondásához való jogának a fogyasztóval való ismertetése kötelezettségének nem tesz eleget az, ha az általános szerződési feltételekben egyszerűen csak utalnak a felek jogait és kötelezettségeit rögzítő jogszabályra vagy rendelkezésre. Az RWE Vertrieb ügyben hozott ítéletben különös jelentőséget tulajdonítottak annak, hogy az értékesítő vagy a szolgáltató a fogyasztót tájékoztassa a kérdéses rendelkezések tartalmáról – vagy inkább az e rendelkezésekből eredő jogokról – még a szerződés megkötése *előtt*.[23] Álláspontom szerint indokolt volt az ilyen végkövetkeztetés, mivel a kérdéses nemzeti szabályok egyszerűen visszautaltak az alkalmazandó szabványtarifákra és általános szerződési feltételekre.

40. Amennyiben ezt az értelmezést közvetlenül átvinnénk a jelen összefüggésre, ennek az lenne az elkerülhetetlen következménye, hogy a kérdést előterjesztő bíróság előtt szereplőhöz hasonló nemzeti rendelkezések nem tesznek eleget az energiairányelvekben meghatározott átláthatósági követelménynek. Míg a jelen ügyekben a kérdéses nemzeti rendelkezések biztosítják, hogy a szerződés felmondható, amennyiben a fogyasztó nem ért egyet a szolgáltatásnyújtó által egyoldalúan bevezetett árváltoztatással, elmulasztják előírni a kérdéses villamosenergia- vagy gázellátónak azt, hogy *tájékoztassa* a fogyasztót a díjak megváltoztatásának indokáról és módjáról.

41. Óvnék az RWE Vertrieb ügyben hozott ítélet ilyen kiterjesztő értelmezésétől.

42. Ahogyan fent említettem, az RWE Vertrieb ügyben vizsgált szerződéseket szerződési szabadság keretében kötötték. Az e szerződésekbe beillesztett általános szerződési feltételekben szereplő, a gázárak megváltoztatásáról szóló rendelkezések azonban arra a nemzeti jogszabályra hivatkoztak (különösen az ABVGasV 4. §-ára), amely a jelen ügyekben szereplőhöz hasonló, egyetemes szolgáltatási szerződéseket szabályozta. Az RWE Vertrieb ügyben szereplő általános szerződési feltételek szövege olyan nemzeti jogszabályra hivatkozott, amely teljes mértékben hallgatott azon körülményekről, amelyek között megengedett az árváltoztatás. Ezen túlmenően a nemzeti jogszabály nem utalt az RWE Vertrieb ügyben szereplő fajtájú szerződésekre, csak az egyetemes szolgáltatási

22 — Az RWE Vertrieb ügyben hozott ítélet 55. pontja és rendelkező része.

23 — Uo.

szerződésekre.[24] Ilyen körülmények között a Bíróság szerint az ilyen rendelkezésekre való puszta hivatkozás, azok tartalmának további kifejtése nélkül nem volt összeegyeztethető a „93/13 irányelvnek a 2003/55 irányelv 3. cikkének (3) bekezdésével *összefüggésben értelmezett* 3. és 5. cikké[vel]” (kiemelés tőlem).[25]

43. Ahogyan azt a német kormány jelzi, az RWE Vertrieb ügyben hozott ítélet a 93/13 irányelvben és a földgázirányelvben szereplő, egymással összefüggésben értelmezett átláthatósági követelmények alkalmazhatóságát vizsgálta felül. Álláspontom szerint az „összefüggésben értelmezett” fordulat használata eleve kizárja annak lehetőségét, hogy a Bíróság által az RWE Vertrieb ügyben hozott ítéletben elfogadott értelmezést átvigyük olyan más, a jelen ügyekben szereplőhöz hasonló összefüggésekre, amelyekben nem kell alkalmazni a 93/13 irányelvet.[26] Ugyanis az RWE Vertrieb ügyben szereplő jogi keret és a 93/13 irányelvhez kapcsolódó ítélkezési gyakorlatra való hivatkozás[27] miatt világosnak tűnik számomra az, hogy a 93/13 irányelv releváns rendelkezése volt a Bíróság által adott értelmezés fő tárgya.

44. Ahogyan maga a Bíróság is elfogadta, a bizonyos szerződéstípusra vonatkozó nemzeti szabályozás rendelkezéseit tükröző szerződési feltételek 93/13 irányelv hatálya alóli kizárásának oka abban a tényben rejlik, hogy már sor került az érintett érdekek összehangolására. Ugyanis joggal feltételezhető, hogy a nemzeti jogalkotó egyensúlyt teremtett az ilyen szerződések feleit illető jogok és kötelezettségek összességére nézve.[28]

45. Éppen ez itt a helyzet.

46. Nem hagyható figyelmen kívül az, hogy az RWE Vertrieb ügyben szóban forgó szerződésekkel ellentétben – amelyeket szándékosan kizártak az egyetemes szolgáltatási szerződésekre vonatkozó nemzeti jog hatálya alól – a jelen ügyekben szereplő szerződéseket valójában ez a nemzeti jog szabályozza, nevezetesen az ABVGasV (valamint az AVBEltV és a StromGVV). Ahogyan azt a Bíróság megjegyezte, a felek esetleges arra irányuló szándéka, hogy ezen rendszer alkalmazását másfajta szerződésre is kiterjesszék, nem tekinthető egyenlőnek a kérdéses szerződés feleit illető jogok és kötelezettségek összességének a nemzeti jogalkotó általi egyensúlyba hozatalával.[29]

47. Ezért értek egyet teljes mértékben a német kormánnyal abban, hogy a 93/13 irányelv alkalmazását mellőző ügyekben az annak értékelése során alkalmazott egyetlen hivatkozási pont, hogy a kérdéses nemzeti jog eleget tesz-e, vagy sem az energia-irányelvekben meghatározott átláthatósági követelménynek, éppen ezen irányelveken belül található. A következőkben megpróbálok némi fényt deríteni az említett követelményre.

C – *Az energia-irányelvek szerinti átláthatósági követelmény*

48. A szerződési feltételekre vonatkozó átláthatósági követelmény a villamosenergia-irányelv 3. cikkének (5) bekezdésében, valamint a földgázirányelv 3. cikkének (3) bekezdésében szerepel. Mindkét rendelkezés célja – az energiaágazat liberalizációjának elsődleges célkitűzése mellett – a „[m]agas szintű fogyasztóvédel[em] biztosít[ása], különös tekintettel a szerződési feltételek átláthatóságára, az általános információkra és a vitarendezési eljárásokra”.

24 — Lásd az RWE Vertrieb ügyben hozott ítélet 17. és 18. pontját.

25 — Uo., 55. pont és az ítélet rendelkező része.

26 — Lásd továbbá a C-95/12. sz., Bizottság kontra Németország ügyre vonatkozó 2013. május 29-i indítványom 32. pontját.

27 — A C-472/10. sz. Invitel-ügyben 2012. április 26-án hozott ítélet 24., 26. és 28. pontja.

28 — Az RWE Vertrieb ügyben hozott ítélet 28. pontja. Lásd továbbá Trstenjak főtanácsnok ugyanezen ügyre vonatkozó indítványának 47. pontját.

29 — Uo., 29. pont.

49. Kétségtelen, hogy e rendelkezések szövege korlátozott segítséget nyújt annak meghatározásához, hogy mit tartalmazhat, vagy mit nem tartalmazhat a „szerződési feltételek átláthatósága”. Ugyanis a Bizottsághoz hasonlóan érvelni lehet azzal, hogy a jelen ügyekben fennálló körülmények és az RWE Vertrieb ügyben hozott ítélet alapját képező körülmények közötti különbségek ellenére igazolható lenne az, ha az energiairányelvekben szereplő átláthatósági követelményt ugyanúgy értelmeznénk, mint a 93/13 irányelvben szereplőt. Erre különösen a fogyasztóvédelem érdekében lenne szükség.

50. Annak szemléltetésére, hogy miért nem értek egyet ezzel a megközelítéssel, először a 93/13 irányelv és az energiairányelvek eltérő logikájával foglalkozom, valamint azzal, hogy e logikák hogyan befolyásolják a kereskedőkre, illetve a szolgáltatókra rótt kötelezettségeket. Ezt követően kifejtem, hogy az energiapiac liberalizációjának különös összefüggésében álláspontom szerint hogyan oldható fel a szolgáltatók és a fogyasztók érdekei közötti ellentét.

1. A szabadon kötött szerződések és az ESZK-val összefüggésben kötött szerződések szembenállása

51. Ahogyan azt a fentiekben kifejtettem, a Bíróság kimondta az RWE Vertrieb ügyben hozott ítéletében, hogy a szerződés megkötése *előtt* rendelkezésre kell bocsátani a jövőbeli átváltoztatások indokára, feltételeire és mértékére vonatkozó információkat. A kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő ügyhöz hasonló esetben nem látom indokoltnak ilyen messzire menni. Ennek oka abban az eltérő összefüggésben rejlik, amelyben a 93/13 irányelv hatálya alá tartozó szerződések működnek az energiairányelvek hatálya alá tartozókhoz képest.

52. Különös jelentőséggel bír az, hogy a szerződési szabadság keretén belül a 93/13 irányelv alkalmazandósága esetén a kereskedők *megtagadhatják* a meghatározott fogyasztóval való szerződéskötést.[30] Az ESZK alapján működő szolgáltatóktól eltérően fennáll az a választási lehetőségük is, hogy anélkül változtassák az árakat, hogy tiszteletben kellene tartaniuk a villamosenergia-irányelvben és a földgázirányelvben (a 3. cikk (5) bekezdésében, illetve az A. melléklet g) pontjában) meghatározott méltányossági követelményt. A fogyasztó és a kereskedő közötti ilyen szerződéses viszonyban kétségkívül a fogyasztó van gyengébb helyzetben. Ez különösen azért van így, mert a fogyasztónak csak korlátozott tárgyalóereje van a szakmabeli kereskedőkkel szemben (és különösen az általános szerződési feltételek vonatkozásában).

53. Ilyen körülmények között aligha lehet alábecsülni annak fontosságát, hogy a szerződéskötés előtt rendelkezésre álljon valamennyi szükséges információ.[31] A végső elemzés során ez az információ teszi lehetővé a fogyasztó számára a kereskedők közötti tájékozott választást, és lényegében azt, hogy összehasonlíthassa az e kereskedők által javasolt szerződésekre alkalmazandó általános szerződési feltételeket.[32] Segíti a fogyasztó különböző kereskedők közötti választását – ahogyan a Bíróság elfogadni tűnt az RWE Vertrieb ügyben hozott ítéletben – az, ha a szerződéskötés előtt tájékoztatják a jövőbeli árváltoztatások indokáról és kiszámításuk módjáról.

30 — Nihoul, i. m., arról, hogy miért nem lehet automatikusan feltételezni azt, hogy valamennyi fogyasztó azonos fontossággal és értékkel bír a fogyasztókat kereső vállalatok szemében.

31 — Ugyanis a 93/13 irányelv alapjául szolgáló logika pontosan ezen egyensúlytalanság orvoslása és a fogyasztó és a kereskedő közötti egyenlőség helyreállítása. Lásd e tekintetben a C-415/11. sz. Aziz-ügyben 2013. március 14-én hozott ítélet 45. pontját és a hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

32 — Az egyik kommentátor szerint ez a 93/13 irányelvben szereplő átláthatósági követelmény „versenyfunkciója”. Lásd Micklitz, H.-W., „Chapter 3. Unfair terms in consumer contracts”, in Micklitz, H.-W., Reich, N. és Rott, P., *Understanding EU Consumer Law*, Intersentia, Antwerpen, 2009., 119–150. o., 138. o.

54. Eltérő összefüggésben működnek azonban a villamosenergia-irányelv 3. cikkének (5) bekezdésében és a földgázirányelv 3. cikkének (3) bekezdésében szereplő ESZK alapján kötött szerződések. Ez az összefüggés a piac liberalizációja. Azonban, amint fent említettem, látható mind ezen irányelvek preambulumából [33], mind az előkészítő iratokból [34], hogy hatalmas jelentőséggel bír az ellátás biztonságának fenntartása és az ellátásból való kizárást megelőző intézkedések – ezen ESZK keretében való – elfogadása. [35]

55. Meg kell hagyni, hogy e célkitűzések elérése feltételezi, hogy a szolgáltatók gazdaságilag életképesek maradnak. Ennek egyik oka az, hogy olyan helyzetben kell szabványfeltételek mellett minimumszolgáltatást nyújtaniuk valamennyi feljogosított fogyasztó részére, amelyben a nemzeti jog lényegesen korlátozza az ármeghatározásra és a nem kívánt fogyasztókkal kötött szerződések felmondására irányuló szabadságukat. Következésképpen úgy tűnik, hogy az energia-irányelvek két fő célkitűzése között fennálló összeütközés feloldásának megfelelő eszköze annak elfogadása, hogy az ESZK kényszere alatt működő szolgáltatóknak képesnek kell lenniük a fogyasztókra hárítani a megnövekedett költségeket.

56. E tekintetben, ahogyan azt a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, az energiairányelvek szerződési feltételek módosítását és árváltoztatást lehetővé tevő A. mellékletének b) pontja kifejezetten elismeri azt, hogy az ESZK kényszere alatt működő szolgáltatóknak jogos érdeke fűződik a szerződés időtartama alatti költségnövekedés fogyasztókra hárításához anélkül, hogy fel kellene mondani a szerződéseket. Az árváltoztatás joga különösen akkor tűnik indokoltnak, ha e szolgáltatókat törvény kötelezi az ESZK keretében meghatározott fogyasztói kategóriákkal való szerződéskötésre.

57. A költségnövekedés gazdasági életképességet biztosító áthárításának szükségessége bizonyára megvilágítja az egyoldalú árváltoztatás ESZK-val összefüggésben való bevezetésének indokait. A gazdasági életképesség biztosításának szükségessége azonban csak bizonyos mértékben magyarázza, hogy e különös összefüggésben mit tartalmazhat a szerződési feltételek átláthatósága, és mit nem. Magában foglalja a fogyasztó tájékoztatását a lehetséges jövőbeli árváltoztatás indokáról, feltételeiről és mértékéről? Ha igen, pontosan mikor kell közölni ezt az információt?

2. A fogyasztók és a szolgáltatók jogai közötti megfelelő egyensúly megteremtése az ESZK keretében

58. A versenyző piac alapelveivel ellentétesen az ESZK keretében működő szolgáltató még a nem kívánt fogyasztókkal is köteles szerződni, és e fogyasztókat méltányos áron kell ellátnia villamos energiával vagy földgázzal. [36] Világos számomra, hogy e kötelezettség jelentős mértékben korlátozza e szolgáltatók arra irányuló lehetőségeit, hogy saját mérlegelési mozgásterükön belül módosítsák az árstruktúrát. E visszásság orvoslása érdekében a nemzeti jog beavatkozott az energiairányelvek

33 — Az ellátás biztonsága fenntartásának szükségessége és az egyetemes szolgáltatás egyidejű biztosítása a villamosenergia-irányelv (24) és (26) preambulumbekezdésének, valamint a földgázirányelv (26) és (27) preambulumbekezdésének együttes értelmezésével mutatható be.

34 — COM(2001) 125 végleges, 41. o.

35 — Az energiaágazat liberalizációja kettős célt követ. Egyrészt célja a versenyző piac kialakítása, másrészt annak biztosítása, hogy az energiaellátás – amely általános gazdasági érdek – a lehető legszélesebb körben biztosított legyen. A földgázirányelv tekintetében lásd a C-265/08. sz., Federutility és társai ügyben 2010. április 20-án hozott ítélet (EBHT 2010., I-3377. o.) 20. és azt követő pontját. Lásd Bartl, M., „The affordability of energy: how much protection for the vulnerable consumers?”, *Journal of Consumer Policy*, (33) 2010., 225–245. o., 226. o.

36 — A szerződéskötési kötelezettség megjelenik az energia-irányelvek A. mellékletének a) pontjában. Lásd továbbá az energia megfizethetőségéről és a tagállamokban a megfizethető energia védelemre szoruló fogyasztók számára való biztosításának problémájára az egyes tagállamokban elfogadott különböző megoldások értékeléséről Bartl, i. m. Ezen túlmenően e tekintetben nem feledkezhetünk meg arról, hogy jelenleg uniós szinten elsődleges jogi jogállást nyert az energiaágazatban az egyetemes szolgáltatás méltányos áron való biztosítása. Ugyanis az általános érdekű szolgáltatásokkal foglalkozó EUMSZ 14. cikk mellett a Lisszaboni Szerződés 26. jegyzőkönyve többek között előírja, hogy az egyetemes szolgáltatás keretében biztosítottnak kell lennie a megfizethetőségnek.

3. cikkével összhangban azért, hogy egyensúlyt teremtsen az „[e] szerződések feleit illető jogok és kötelezettségek összességére nézve”.[37] Fennmarad azonban a kérdés, hogy – az e rendelkezésekben szereplő átláthatósági követelmény fényében – a német jog helyesen teremtette-e meg ezt az egyensúlyt, különösen az oltalomra szoruló fogyasztók védelme szükségességének ismeretében.

59. Figyelembe véve a szerződési szabadság, illetve az ESZK-t előíró rendelkezések alapján kötött szerződések közötti, fent bemutatott alapvető összefüggésbeli eltérést, nem látom meggyőző indokát annak, hogy úgy értelmezzem a villamosenergia-irányelv 3. cikkének (5) bekezdésében és a földgázirányelv 3. cikkének (3) bekezdésében szereplő átláthatósági követelményt, hogy az előírja a tagállamoknak annak biztosítását, hogy a szerződéskötést *megelőzően* kell tájékoztatni a fogyasztókat az átváltoztatások indokáról, feltételeiről és mértékéről.[38] Ugyanis, mivel az energia-irányelvek fő célja nem a fogyasztóvédelem[39], hanem a piac liberalizációja, a fogyasztóvédelem szükségességét össze kell hangolni a villamosenergia- és földgázellátók érdekeivel. Ha e tekintetben megfelelő egyensúlyt kell teremteni, akkor úgy hiszem, hogy a tagállamoknak azt kell biztosítaniuk, hogy az árváltoztatásról való tájékoztatáskor tegyék a fogyasztók számára hozzáférhetővé ezt az információt. Ennek a következők az okai.

60. A fogyasztói jogok vonatkozásában úgy tűnik számomra, hogy két elem bír e tekintetben különös jelentőséggel: a szerződés felmondásának joga és adott esetben a kérdéses áremelés méltányosságának megkérdőjelezésére irányuló jog.[40] E jogok annyiban kapcsolódnak egymáshoz, amennyiben – a hatékonyság érdekében – mindkettő azt írja elő, hogy a fogyasztónak elegendő információval kell rendelkeznie az árnövekedés és a kiszámítás módja tekintetében. Az ilyen információ nem szükségszerűen pusztán annak értékelését teszi lehetővé a fogyasztó számára, hogy érdemes-e felmondania a szerződést (ha lehetséges) és másik szolgáltatót választania. Egyúttal megkérdőjelezhetetlenül kulcsfontosságú azon fogyasztó számára, akinek döntenie kell arról, hogy megkérdőjelezi-e, vagy sem az árnövekedést.

61. Ugyanis az energia-irányelvek A. mellékletének b) pontjában az árváltoztatással kapcsolatban megengedett hátrány ellenére ez a rendelkezés annak biztosítását is előírja a tagállamoknak, hogy a fogyasztóknak megfelelő időben tudomásukra hozzák, ha a szerződési feltételekben módosítás várható. A tagállamoknak biztosítaniuk kell továbbá, hogy a fogyasztókat tájékoztassák a fennálló szerződéstől való elálláshoz való jogukról is ezzel kapcsolatban. Mindazonáltal itt nem érnek véget a fogyasztói jogok.

62. Ahogyan azt a kérdést előterjesztő bíróság jelzi, az A. melléklet c) pontja különösen érdekesnek tűnik itt, mivel az annak biztosítására irányul, hogy a fogyasztók átlátható információt kapjanak az érvényes árakról és tarifákról, valamint a villamosenergia-ellátáshoz való hozzáférés és használat általános szerződési feltételeiről. Másképpen megfogalmazva, míg a b) pont világosan előírja a fogyasztókat árnövekedés esetén megillető szerződésfelmondási jog biztosítását, addig a c) pont

37 — Az RWE Vertrieb ügyben hozott ítélet 28. pontja.

38 — E tekintetben alapvetően nem értek egyet Trstenjak főtanácsnoknak az 50. lábjegyzetben hivatkozott RWE Vertrieb ügyre vonatkozó indítványa 69. pontjában szereplő értékelésével. Álláspontja szerint a 93/13 irányelv és a földgázirányelv is az uniós fogyasztóvédelmi jog forrása, és egymás kiegészítéseként kell rájuk tekintetni (és következésképpen egységesen kell értelmezni őket). Számára e jogforrások egységes jogi keretet alkotnak. Álláspontom szerint ez a megállapítás tévedésen alapul. Míg a 93/13 irányelv a fogyasztói (szerződési) jogra vonatkozik, a földgáz- (és a villamosenergia-)irányelv teljesen eltérő jogterülettel foglalkozik, mégpedig a piac liberalizációjára és a végső fogyasztók energiaellátása vonatkozásában az ESZK előírására irányuló jogosultsággal. E különbséget figyelembe véve nem hiszem, hogy bírói úton megfelelő lenne egységesíteni az átláthatóság fogalmának a különböző kereteken belüli értelmezését.

39 — Többek között ezt mutatja be az energia-irányelvekben alkalmazott szóhasználat. Ugyanis, míg a 93/13 irányelv a fogyasztók és a kereskedők között kötött szerződésekkel foglalkozik, addig az energia-irányelvek fogyasztókra és szolgáltatókra hivatkoznak. Megjegyzendő az is, hogy a tagállamoknak az energia-irányelvek értelmében a végső fogyasztók védelme érdekében meghozandó intézkedései magukban foglalhatják a háztartási fogyasztókat, valamint a kis- és középvállalkozásokat is.

40 — Míg az energia-irányelvek nem tartalmazzák kifejezetten ezt a jogot, én az ESZK azon szükségszerű következményeként tekintek rá, hogy méltányos áron kell energiát kínálni a végső fogyasztóknak. Ugyanis, az árváltoztatások megkérdőjelezésének lehetősége nélkül üres frázis lenne a méltányosság követelménye.

további részletet ad e kötelezettséghez előírva, hogy az alkalmazandó áraknak átláthatónak kell lenniük. A német kormány által felhozott érveléssel ellentétben az árak tényleges megváltoztatása esetén az átláthatóság biztosítása érdekében döntő fontosságú az, hogy a fogyasztó tudomására hozzák az árváltoztatás indokát, feltételeit és mértékét.

63. Mindezek alapján, és emlékeztetve arra, hogy a tagállamok széles mérlegelési jogkört élveznek az energia-irányelvek rendelkezéseinek nemzeti jogba való átültetése során, úgy hiszem, hogy a nemzeti jogalkotóra kell hagyni az ezen indokok és az árváltoztatás módja fogyasztókkal való közlésének technikai részleteiről való döntést. Ez a mérlegelési jogkör azonban nem terjedhet ki olyan, a németországihoz hasonlónak tűnő döntésre, hogy semmit nem tesznek a szolgáltatók egyoldalú árváltoztatási jogának ellensúlyozásáért. Ugyanis, ha elfogadnánk az ilyen mérlegelési jogkört, ez lényegesen veszélyeztetné az energia-irányelvekben lefektetett átláthatósági követelmény hatékonyságát, és végső soron megfosztaná azt minden jelentőségétől.

64. Ez kétségkívül a végső fogyasztók védelmének különböző, végső soron attól függő szintjeihez vezet, hogy alkalmazandó-e, vagy sem a 93/13 irányelv. Ugyanis azzal is lehetne érvelni, hogy a különösen védelemre szoruló fogyasztókat gyengébb helyzetbe hozza, mint azon fogyasztókat, akik szabadon választhatnak szolgáltatót. Ezt azonban, úgy tűnik, elfogadták az uniós jogban. Az energia-irányelvek A. melléklete ebben a tekintetben kifejezetten hivatkozik a 93/13 irányelvre annak megállapításával, hogy az ezen irányelvek 3. cikkében hivatkozott intézkedések a „fogyasztóvédelemre vonatkozó [uniós] jogszabályok, [különösen a 93/13 irányelv] sérelme nélkül" érvényesek. Álláspontom szerint ennek az az egyetlen elfogadható magyarázata, hogy az uniós jog nem kívánta – a 93/13 irányelvre való puszta hivatkozással – egy sorba állítani a fogyasztóvédelem energia-irányelvekből eredő szintjét a 93/13 irányelvben szereplőével. Ez nyilvánvaló abból a tényből, hogy a jogalkotási eljárás során az Európai Parlament által előterjesztett, erre irányuló javaslatot nem tükrözi az energia-irányelvek végleges változata.[41] Más szóval e jogalkotási választás magában foglalja azt, hogy a 93/13 irányelv szerinti védelemnek erősebbnek kell lennie, és legkevésbé sem vonatkoztatható automatikusan az energiaágazat egyetemes szolgáltatási szerződéseinek összefüggéseire.

65. Az azonban világos, hogy az energia-irányelvek A. melléklete rendelkezéseinek – és különösen a b) pontnak – a megfogalmazása során az uniós jog különös hangsúlyt helyezett annak biztosítása szükségességére, hogy a végső fogyasztók felmondhassák a szerződéseiket akkor, ha nem fogadják el az áremelést. Ez valóban indokoltnak tűnik szerződéses szempontból, emlékezve arra, hogy a szolgáltatók egyoldalú árváltozatási joga indokolatlan áremelés veszélyének teszi ki a fogyasztókat. Álláspontom szerint a legfontosabb valamennyi – akár védelemre szoruló, akár védelemre nem szoruló – fogyasztó számára a szerződésfelmondás joga. E jog hatékony gyakorlásához a fogyasztót az árváltoztatásról szóló értesítéskor, és nem később, kell tájékoztatni az árváltoztatás indokáról, feltételeiről és mértékéről.[42]

41 — A Parlament valójában azt javasolta, hogy e mellékletekhez adjanak egy további pontot is, amely kiterjesztette volna a 93/13 irányelv alkalmazhatóságát az energiaágazatbeli egyetemes szolgáltatásra vonatkozó szerződésekre, és ezt nem fogadták el, és nem vették bele az energia-irányelvek végleges változatába. E tekintetben lásd a villamos energia és a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló 96/92/EK és 98/30/EK irányelvek módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre irányuló javaslatról szóló, 2002. március 1-jei A5–0077/2002. sz. európai parlamenti jelentés I. részét, jogalkotási javaslatok, 89. és 160. sz. módosítás, 65., 66. és 107. o. Lásd továbbá Trstenjak főtanácsnok e kérdésben elvégzett értékeléséhez a fenti 39. lábjegyzetben fűzött megjegyzésemet.

42 — A tárgyaláson elhangzott, hogy a szolgáltatóknak a nemzeti jog alapján közölniük kell a fogyasztóval az árváltoztatást érintő valamennyi releváns információt a bírósági eljárás megindításakor. Nem hiszem azonban azt, hogy az ilyen kötelezettség hatékonyan megvalósíthatná azt a kötelezettséget, amely szerint az árváltoztatás fogyasztóval való közlésekor közölni kell az árváltoztatás indokát, feltételeit és mértékét, ahogyan ezt bemutatja a C-400/11. sz. ügy is, amelyben J. Egbringhoff a bírósági eljárás megindítását megelőzően hiábavalóan kérte ezt az információt. Ugyanis annak értékelése szempontjából, hogy eredményes lehet-e, vagy sem valamely árváltoztatás méltányosságának megkérdőjelezése, ennek az információnak már a bírósági eljárás megindítását megelőzően a fogyasztó rendelkezésére kell állnia.

66. Ugyanis, míg valószínűnek tűnik, hogy a valóságban csak a fogyasztók nagyon kis százaléka akarja ezen információk alapján megkérdőjelezni az árváltoztatást, elképzelhető, hogy az ilyen információ közzétételének szükségessége önmagában bizonyos mértékben megelőzi az indokolatlan áremeléseket. Ebben az értelemben az energia-irányelvekben szereplő átláthatósági követelmény is hozzájárul az árak „méltányos" szinten tartásához, amely kötelezettség az ezen irányelvekben rögzített ESZK egyik sarokköve.

67. Ez arra enged engem következtetni, hogy a villamosenergia-irányelv 3. cikke (5) bekezdésének és a földgázirányelv 3. cikke (3) bekezdésének helyes értelmezése esetén nem teljesül az e rendelkezésekben szereplő átláthatósági követelmény a háztartási fogyasztókkal az egyetemes szolgáltatás alapján kötött szerződésen alapuló villamosenergia- vagy gázellátás vonatkozásában, ha olyanok a nemzeti rendelkezések, amelyek az ilyen szerződések szerinti árváltoztatásokat szabályozva nem írják elő a szolgáltatóknak azt, hogy *a fogyasztóval* legkésőbb az *árváltoztatásról szóló értesítésekor* közölni kell az árváltoztatás indokát, feltételeit és mértékét.

68. Végül a TWS, az SWA és a német kormány kérte a Bíróságtól az ítélet időbeli hatályának korlátozását arra az esetre, ha megállapítaná, hogy az árváltoztatásról szóló releváns német rendelkezések összeegyeztethetetlenek az uniós joggal. Ahogyan a lentiekben kifejtem, meggyőződésem, hogy a jelen körülmények között indokolt e kérelem elfogadása.

D – *Az összeegyeztethetetlenség megállapításának hatályát időben korlátozni kell*

69. Amint az közismert, a Bíróság csak kivételes esetekben, két együttes feltétel fennállása esetén járul hozzá ítélete időbeli hatályának korlátozásához. Ezt az a tény magyarázza, hogy a Bíróság jogszabály-értelmezésének célja az adott szabály hatályának és jelentőségének tisztázása, amely szerint azt a hatálybalépésének időpontjától alkalmazni kell, illetőleg alkalmazni kellett volna. Mindezek alapján az első teljesítendő feltétel az, hogy az összeegyeztethetetlenség megállapítása „súlyos gazdasági következmények felmerülésének kockázatával" járjon. Annak értékelése során, hogy ez helytálló-e vagy sem, különös jelentőséggel bír az érvényes és hatályos szabályozás alapján jóhiszeműen létrejött jogviszonyok magas száma. A második teljesítendő feltétel az, hogy a jogellenes magatartásokat a kérdéses uniós jogi rendelkezések hatályát illető objektív és jelentős bizonytalanság okozta.[43]

70. Álláspontom szerint a jelen ügyekben teljesül mindkét feltétel.

71. A vita tárgyát képező ügy körülményeire való áttérés előtt mindazonáltal kiemelendő, hogy a Bíróság határozottan elutasította az RWE Vertrieb ügyben előterjesztett hasonló kérelmet. Ez az elutasítás lényegében azon tényen alapult, hogy nem teljes mértékben a releváns uniós rendelkezések Bíróság általi értelmezésétől függtek a gázellátókra háruló pénzügyi következmények. E következmények a végső értékelés során sokkal inkább attól függtek, hogy az egyedi ügyekben a kérdést előterjesztő bíróság hogyan értékeli a vitatott szerződési feltételek tisztességességét.[44]

72. Ellenben[45] itt olyan helyzettel foglalkozunk, amelyben a Bíróságtól nem csak *más* uniós jogi rendelkezések jelentésének tisztázását kérik, hanem, és leginkább, a releváns német jogszabályi rendelkezések uniós joggal való összeegyeztethetőségének eldöntését is.

43 — Lásd például a C-338/11–C-347/11. sz., FIM Santander Top 25 Euro egyesített ügyekben 2012. május 10-én hozott ítélet 60. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

44 — Az RWE Vertrieb ügyben hozott ítélet 60. pontja.

45 — Ha a Bíróság az RWE Vertrieb ügyben hozott ítéletének indokolását kiterjesztené a jelen ügybelihez hasonló körülményekre, logikátlan lenne helyt adni a korábbi ügyben már kifejtett értelmezést megerősítő ítélet időbeli hatályának korlátozására irányuló kérelemnek. Ez azért van így, mert már nem állna fenn „az uniós rendelkezések hatályát illető objektív és jelentős bizonytalanság".

73. Ezért nincs kétségem afelől, hogy az összeegyeztethetetlenség megállapítása „súlyos gazdasági következmények felmerülésének kockázatával” járna a kérdéses villamosenergia- és földgázellátók tekintetében. A kérdést előterjesztő bíróság logikáját követve a villamosenergia- és földgázellátók árváltoztatási joga azon múlik, hogy a Bíróság hogyan állapítja meg a villamosenergia-irányelv 3. cikkének (5) bekezdésében és a földgázirányelv 3. cikkének (3) bekezdésében szereplő átláthatósági követelmény jelentését és hatályát. Ha Bíróság az én megközelítésemet követi az ezen ügyekben felmerült értelmezési kérdésekben, akkor érvénytelenek a kérdést előterjesztő bíróság előtt felmerültekhez hasonló árváltoztatások.

74. Szükségtelen megemlíteni, hogy ezen eredmény teljes német energiaágazatra gyakorolt hatása messze lenne az elhanyagolhatótól. [46] Ezt a következtetést álláspontom szerint nem érinti az a tény, hogy az egyetemes szolgáltatási szerződések alapján energiával ellátott fogyasztók száma folyamatosan csökkenni tűnik Németországban. [47] Míg az összeegyeztethetetlenség megállapításából fakadó pénzügyi következmények súlya szükségszerűen a nemzeti bíróság előtt irányadó elévülési időtől függ (amely kérdés, úgy tűnik, hogy még nemzeti szinten is rendezendő [48]), álláspontom szerint nem zárható ki a „súlyos gazdasági következmények felmerülésének kockázata”. Még ha a Bíróság ítéletével érintett fogyasztók száma szükségszerűen függ is az alkalmazandó elévülési időtől, akkor is feltételezni kell azt, hogy – még az egyetemes szolgáltatási szerződések csökkenő tendenciája mellett is – ez a szám (jelentősen) magasabb annál, mint amit a TWS a tárgyaláson előadott a 2013. évre vonatkozó becslés vonatkozásában. [49]

75. Mindazonáltal a súlyos gazdasági következmények felmerülésének kockázata főszabály szerint nem elegendő az ítélet időbeli hatályának korlátozására irányuló kérelem eredményességéhez. Ahogyan másutt kifejtettem [50], minden egyéb megközelítés azt jelentené, hogy – az ilyen kérelmek csak kivételes esetekben való elfogadásának elvével ellentétesen – a legsúlyosabb és a leghosszabb jogsértéseket kezelnék legenyhébben. Ezért kell teljesülnie a második feltételnek is, amely egyesíti magában azt a követelményt, hogy az érintetteknek jóhiszeműen kell eljárniuk, valamint azt, hogy nyilvánvaló bizonytalanságnak kell fennállnia a releváns uniós jogi rendelkezések jelentése és hatálya tekintetében.

76. A kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő ügyben még ez a feltétel is teljesülni látszik. [51] Először is világos, hogy az árakat a villamosenergia- és földgázellátók jóhiszeműen változtatták meg az érvényesnek tekintett hatályos nemzeti jog alapján. Másodszor, ahogyan a fentiekben bemutattam, nem igazolható objektív okokkal a Bíróság RWE Vertrieb ügyben hozott ítéletében tett megállapításai alkalmazásának olyan helyzetekre való kiterjesztése, amelyeket nem szabályoz a 93/13 irányelv. Ugyanis, amennyiben az említett ítélet a jelen ügyekben nem bír közvetlen jelentőséggel, annyiban az energia-irányelvekben kifejezett átláthatósági követelmény eddig nem volt tárgya értelmezésre irányuló előzetes döntéshozatal iránti kérelemnek. Ahogyan azt a jelen indítvány mutatja, figyelemre méltó bizonytalanság maradt fenn e követelmény jelentése tekintetében. Csak a Bíróság oldhatja fel e bizonytalanságot azzal, hogy előzetes döntést hoz a jelen ügyekben.

46 — A TWS által a tárgyaláson előadott számok szerint jelenleg 18 és 4 millió háztartást látnak el az egyetemes szolgáltatásra vonatkozó szerződések értelmében villamos energiával, illetve földgázzal.

47 — Ugyanis ezt a fejlődést – ahogyan a tárgyaláson elhangzott – az a tény magyarázza, hogy a fogyasztók egyre gyakrabban váltanak szolgáltatót, és választják a versenyző piacon kínált különleges szerződéseket.

48 — Az alkalmazandó elévülési idő hosszának kérdése felmerült a tárgyaláson. Míg állandó ítélkezési gyakorlatnak tűnik az, hogy a különleges szerződésekből fakadó igények esetében az elévülési idő 3 év, még meg kell állapítani az egyetemes szolgáltatásokra vonatkozó szerződések tekintetében alkalmazandó elévülési időt. E tekintetben nincs jele annak, hogy eleve kizárható lenne egy hosszabb, 10 éves elévülési idő alkalmazása.

49 — Lásd a fenti 47. lábjegyzetet.

50 — Lásd a C-82/12. sz. Transportes Jordi Besoara ügyre vonatkozó 2013. október 24-i indítványom 54. pontját.

51 — Ez természetesen csak annyiban van így, amennyiben a Bíróság nem azt állapítja meg, hogy az RWE Vertrieb ügyben hozott ítéletben rögzített elvek folytán már megszűnt a nemzeti jognak az energiairányelvek szerinti átláthatósági követelménnyel való összeegyeztethetőségét érintő mindenféle bizonytalanság.

77. Mindezen megfontolásokra tekintettel azt javasolom a Bíróságnak, hogy adjon helyt a jelen eljárásban az ítélete időbeli hatályának korlátozására irányuló kérelemnek, amennyiben hozzám hasonlóan megállapítja, hogy a szóban forgó nemzeti rendelkezések nem tesznek eleget a villamosenergia-irányelv 3. cikkének (5) bekezdésében és a földgázirányelv 3. cikkének (3) bekezdésében szereplő átláthatósági követelménynek.

IV – **Végkövetkeztetések**

78. A fenti megfontolások alapján azt javasolom a Bíróságnak, hogy a Bundesgerichtshof előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseire a következő választ adja:

A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 3. cikke (5) bekezdésének, valamint a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 98/30/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/55/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 3. cikke (3) bekezdésének helyes értelmezése esetén nem teljesül az e rendelkezésekben szereplő átláthatósági követelmény a háztartási fogyasztókkal az egyetemes szolgáltatási kötelezettség alapján kötött szerződésen alapuló villamosenergia- vagy gázellátás vonatkozásában, ha olyanok a nemzeti rendelkezések, amelyek az ilyen szerződések szerinti árváltoztatásokat szabályozva nem írják elő a szolgáltatóknak azt, hogy a fogyasztóval legkésőbb az árváltoztatásról szóló értesítésekor közölni kell az árváltoztatás indokát, feltételeit és mértékét.

A fent hivatkozott rendelkezések értelmezése nem lép hatályba addig, amíg a Bíróság meg nem hozza az ítéletét a jelen ügyekben.